

θέας μου, καὶ ἡ εἰς Ἀμερικὴν ἐκδρομὴ μας...

— Ναι, ναι ἀγαπητέ μοι θεῖτε!

Καλοὶ καὶ ὑπομονητικοί, ἀναγνώσταί μου, ἡ διήγησις τῆς περιηγήσεώς μου ταύτης, ὡς βλέπετε, ἤρχιζεν ὡς ἀρχίζουν τὰ μελοδράματα, καὶ ἐτελειώσεν ὡς τελειώνουν αἱ κωμωδίαί.

Σήμερον ἡ εὐτυχία μου εἶναι πληρεστάτη, καὶ ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος εὐδαίμων ἄνθρωπος εἰμὶ ἐγώ. Ὅσακις δὲ δὲν ἔχω τί ἄλλο κἀλλιον νὰ πράξω, λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας κονδύλιον ἢ γραφίδας καὶ γράφω ἢ ζωγραφίζω ἀδικήσας· εὐτυχῶς ὁμῶς ἡ εὐδαιμονία, ἥτις εἶναι, ὡς εἶπον, τὸ κύριον ἐπαγγέλματός μου ἀπασχολεῖ ἀπάσας τὰς ὥρας τοῦ βίου μου καὶ μόνον ὀλίγιστας στιγμὰς μοὶ ἀφίνει διαθέσιμους πρὸς ἄλλο ἔργον.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μεταφράσει)

Θ. Ν. Φ.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ (1)

ΥΠΟ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ Σ. ΚΑΡΜΙΤΣΗ

ΑΧΡΙΔΗΝΟΥ

(ποιητοῦ τῆς Πατρικῆς Σχολῆς)

6. Τὰ Βιτώλια ἢ *Marastir* κατ' Ὀθωμανοὺς εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ πολυανθρωποτέρα μετὰ Θεσσαλονίκην πόλις τῆς Μακεδονίας κειμένη παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Δυσώρου, τοῦ παρὰ τινων τῶν ἱστορικῶν μετὰ τοῦ Χορτιάτου συγχεομένου ὄρους, καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς ὁποίας, ἰδίως δὲ τοῦ Ἀλιάκμονος ἀναφέρεται ὅτι κατῴκουν οἱ ἀρχαιότεροι Μακεδόνες. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἀναβάνει τὰς 50 χιλ. συγκροτούμενος ἐκ Τούρκων, Ἑβραίων, Ἀρμενίων καὶ Χριστιανῶν Βλάχων, Βουλγάρων, Ἀλβανῶν καὶ ὀλίγων Εὐρωπαίων ἀποίκων. Οἱ Χριστιανοὶ ὑπερέχουσι καὶ τῶν Τούρκων κατόπιν ἐρχομένων καὶ τῶν Ἑβραίων μετὰ τούτους ἐπομένων. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι εἶναι ὀλιγοστότατοι. Τῶν Χριστιανῶν δὲ ὑπερισχύει τὸ Βουλγαρικὸν στοιχεῖον, κατόπιν τοῦ Βλαχικοῦ ἐρχομένου, τοῦ ὁποίου τὸ Ἀλβανικὸν παρέπεται, μετ' ὃ μάλιστα ἀναφέρεται τὸ Ἑλληνικόν. Καὶ ἐνταῦθα ἐσχάτως ἐφαντατίθησαν οἱ Βούλγαροι αὐστησαντες καὶ Βουλγαρικὰ σχολεῖον, τοῦ ὁποίου δι-

δάσκαλος ἱατροφιλόλογός τις οἰνόφυλξ Ζινζίφας καλούμενος, ἐν Ρωσσίᾳ τὴν Σλαβικὴν παιδείαν γευσάμενος ἐν τῷ ποτηρίῳ μετὰ τῆς Ρωσσοικῆς πίθας καὶ ἐν ταῖς ταβέρναις ἐν μέσῳ κραυγῶν κραιπάλης, παταγωδῶν οὔρα, καὶ ἀρμονικῶν συγκρούσεων τῶν ποτηρίων χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν βακχευομένων συντρόφων τοῦ ἱατροφιλόλογου Βάκχειος τῆς Ρωσσίας. Ἀλλ' οἱ Βούλγαροι ἐν τῇ προνοητικότητι αὐτῶν δὲν ἐλησμόνησαν ὅτι δὲν ἔκει νὰ ἐξασφαλίσωσι μόνον τὴν ἐθνικὴν (:) παιδείαν τῶν καὶ ὅτι προσαπηγέτιτο νὰ δειξωσιν εἰς τὸν κόσμον ὅτι εἶναι καὶ Χριστιανοί. Ἀνῆγειραν διὰ τοῦτο ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως καὶ ἐκκλησίαν τῆς Σφετα-Νεδέλας, ἀγίας Κυριακῆς, ἐνθα αἱ ἱερουργίαι τελοῦνται Βουλγαριστὶ διὰ νὰ τὰς ἐννοῇ καὶ ὁ Βούλγαρος Θεὸς τῶν, ὅστις οὐδεμίαν ἄλλην πλὴν τῆς Βουλγαρικῆς γινώσκει γλῶσσαν, καὶ ὅστις καθ' ὃ πρεσβεύουσιν, εἶναι ἀποκλειστικὸς Θεὸς τοῦ ἐνδόξου (:) τούτου λαοῦ, ὃν ἐξελέξατο πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὅστις καὶ πραγματικῶς ἐφώτισε τὸν κόσμον καὶ προσείλκυσε εἰς τὸν Χριστιανισμόν καὶ πάντα μὲν τὰ ἔθνη πρὸ πάντων ὅμως τὸ Ἑλληνικόν (!!!) Φτωχοὶ Βούλγαροι! Αἱ αἱ τῆς ἡμετέρας δυστυχίας! Πόσον σὰς ἀδικοῦσι τὰ ἔθνη καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουσι νὰ σὰς ἐκτιμῶσιν! Οἱ Ὀμνηροὶ, οἱ Πλάτωνες κτλ. ἡ ἔνδοξος ἐκείνη τοῦ ἑλλ. ἔθνους ἱστορία ἐσφετερίσθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν ᾧ ἀνῆκον εἰς ὑμᾶς πάντα τὰ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀναφερόμενα. Ἄλλο δὲν σὰς μένει ἀκόμη παρὰ νὰ διαμαρτυρηθῇτε ἐντονώτατα δυνάμει τοῦ ἄθρ. Ὁ τοῦ Βουλγαρικοῦ δικαίου κατὰ τῶν ἀρπάγων ἡμῶν Ἑλλήνων!... Ἰδωμεν μ' ὅλον τοῦτο μέχρι τίνο; θὰ καταντήσῃτε ἀκόμη!

Ἡ πόλις αὕτη ἐκπαλαὶ διεκρίθη ἐπὶ ἑλλ. φιλομουσίᾳ. Πλούσιον ἑλλ. σχολεῖον μὲ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην ἀνέκαθεν ὑπὸ 3 πάντοτε ἰθυνόμενον Ἑλληνοδιδασκάλων καὶ ὑπὸ τοῦ δημοσίου συντηρούμενον παρέχει ἀενάως καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ νάματα τῆς ἑλλ. παιδείας εἰς ἑκατοντάδας ἀρρέων καὶ ευαρίθμων θηλέων—Βουλγάρων, Βλάχων καὶ Ἀλβανῶν—πλὴν τινων ἐν τοῖς δεκτύλοις μεμετρημένων Βουλγαροπαιδῶν, τὰ ὁποῖα ἐσχάτως καταλιπόντα τὸ ἐνδιαιτήμα τοῦτο τῶν σεμνῶν Πιερίδων ἐστράφησαν πρὸς τὰς δυσειδεστάτας τῆς Σκυθίας Εἰρινύας διὰ νὰ διδαχθῶσιν ἀπὸ τούτων τὴν βαρβαρότητα, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν Ζωολογίαν τῶν Βουλγάρων ἐν γένει διὰ τοῦ περιφθίμου τῆς Ρωσσίας Τὰ βερνίτου Ζινζίφα.

Ἐν τῇ ἑλλ. ταύτῃ σχολῇ, ἥς σχολαρχεῖ νῦν ὁ ἀξιόλογος καὶ εὐπαιδευτος νέος κ. Νάκας παρεδίδοντο ἀνέκαθεν καὶ παραδίδονται μὴθήματα τὰ ὁποῖα ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς α. τάξεως τοῦ ἑλλ. σχολείου φθάνουσι μέχρι τῶν τῆς β'. τάξεως τῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος γυμνασίων μὴ ἐξαιρουμένης οὔτε τῆς Γαλλικῆς οὔτε τῆς Λατινικῆς γλώσσης. Νέοι ἀπολυθέντες τοῦ Σχολείου τούτου καὶ τὰς νενομισμένας ἐν Ἀθήναις ὑποστάντες ἐξετάσεις κατετάχθησαν εἰς τὴν τρίτην τοῦ Γυμνασίου. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαύλει εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ὑπάρχει καὶ λαμπρότατον καὶ τακτικώτατον ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον ὑπὸ 3 καὶ τοῦτο διευθυνόμενον διδασκάλων καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ φοιτῶσιν ὑπὲρ τοὺς τετρακοσίους νέους. Καὶ δεύτερον δ' ὑπάρχει ἀλληλοδιδασκτικὸν ἐπίσης καλῶς κατηρτισμένον καὶ ὑπὸ δύο ἰθυνόμενον διδασκάλων ὑπὲρ τοὺς 200 δὲ ἐγκολπούμενον μαθητάς. Ἐν ἀμφοτέροις τούτοις καλῶς τὴν δημοτικὴν οἱ παῖδες κτησάμενοι παιδεύουσιν μεταβαίνουσιν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἑλλ. σχολεῖῳ. Δύο δὲ δημόσιοι παιδονόμοι ἐπιτηροῦσι τὴν ἐξωτερικὴν τῶν νέων διαγωγὴν.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἰδιοσυντήρητα ἐκπαιδευτήρια, ἐν οἷς ἄλλοι ὑπὲρ τοὺς 400 ἐκπαιδεύονται. Ἡ Ζινζίφειος Σχολὴ θὰ κατισχύσῃ ἄρα γε πάντων τούτων, θὰ ἀναστήσῃ ἢ μᾶλλον θὰ δώσῃ ὑπαρξίν εἰς τὸν Χ α ρ ι τ ω μ ἔ ν ο ν Βουλγαρισμόν ; ; ; Ὁ ἐλληνισμὸς ἐθριάμβευσε. θριαμβεύει καὶ θὰ θριαμβεύσῃ παντοῦ καὶ πάντοτε. Πρὸς τὴν ἀναντίρρητον ἀλήθειαν ταύτην τυφλώττουσιν οἱ κακόβουλοι μόνον καὶ βλάκες ἄνθρωποι.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις διεκρίθη ἀπὸ τοῦ 1853 Λύκειόν τι διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ νῦν Σχολάρχου Θεσσαλονίκης κ. Μ. Γ. Δήμιτσα, ὅπερ ὅμως δίκην κόμῆτου ὅτε μὲν διάττοντος ὅτε δὲ ἀφανοῦς γινόμενου δὲν ἔσχε διρκῆ ἀλλὰ περιοδικὴν ὑπαρξίν. Τὸ Λύκειον τοῦτο τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1853 ἔτος συστήθη ἐν Βιτωλίοις ἔσχε δύο περιόδους.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν α'. αὐτοῦ περίοδον, καθ' ἣν ἡ ζωὴ τοῦ παρετάθη ἐπὶ τετραετίαν μόλις, ἦτο εἰς τὴν ἀνθρωπότεραν κατάστασιν, μ' ὅλον ὅτι ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ κ. Μ. Δήμιτσα, ἦτο ἐγκρατὴς μόνον τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων. Νέοι πανταχόθεν εἶχον συρρεύσει ἤδη ἐνταῦθα καὶ Βούλγαροι, καὶ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Ἕλληνες συμποσούμενοι μέχρι τῶν 70, ἐν οἷς καὶ τινα κοράσια. Τὸ δὲ περιέργον ὅτι καὶ δύο ἐβραϊοπαιδία προσήλθον, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως μετὰ τῶν λοιπῶν κοινῶν μαθη-

μάτων δὲν ἐδιδάσκετο ἡ Νέα διαθήκη τῆς ἁγίας Γραφῆς. Τὰ δ' ἐντούτῳ διδασκόμενα μαθήματα μόλις ἔφθανον τὰ τῆς β' τοῦ γυμνασίου μετὰ τῶν λατινικῶν καὶ γαλλικῶν, τῶν ὁποίων τὰ τελευταῖα Γάλλος διερμηνεὺς τοῦ ἐν Βιτωλίοις Γαλλικοῦ προξενείου χρηματίσας παρεδίδεν. Αἱ δ' ἐξετάσεις δις τοῦ ἔτους δημοσίᾳ ἐγίνοντο. Διὰ λόγους πλὴν, τοὺς ὁποίους δὲν ἐπιθυμοῦμεν ἀνευ ἀνάγκης ν' ἀναφέρωμεν ὀλίγον μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ ἔλαβε χώραν ἐκτακτόν τι περιστατικόν, ὅπερ προκαλέσαν τὸν διαπληκτικισμόν τῶν ἰθυνόντων ἡμαῦροςε σημαντικῶς τὴν ἠθικὴν τοῦ παιδαγωγείου ὑπόληψιν, κατὰ συνέπειαν δὲ τούτων ἐπῆλθεν ἐπικαιρὸς τις διάλυσις αὐτοῦ. Μετὰ πολὺς ὅμως τέλος προσπάθειάς μίας ἡ δύο ἐβδομάδων ἐπετεύχθη ἡ ἀναβίωσίς του, ἥτις παρατείνεται πλέον μέχρι τοῦ 1856 ἔτους. μεθ' οὗ λήγει καὶ ἡ πρώτη τοῦ Λυκείου περίοδος. Δύο ἐντεῦθεν ἀπελύθησαν νέοι, οὔτινες κατόπιν ἐδίδαξαν ἀλλοῦ, ὁ Ζήσης Μαργαρίτου καὶ Σερραφεῖμ Ματῆς, ἀλλ' ἐδίδαξαν στοιχειώδη μόνον πράγματα διότι δὲν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἀποχωστας δυνάμεις πρὸς διδασκαλίαν ἀφ' οὗ μόλις εἶχον ἀκούσει ὀλίγα μαθήματα β' τοῦ γυμνασίου τάξεως. Τὸ 1856 αἰσθανθεὶς ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ τὴν ἀνάγκην ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἀναγγέλλει τὴν διάλυσιν τοῦ Λυκείου καὶ ἀπέρχεται εἰς Ἀθήνας συμπαραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ 5—6 νέους ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόμενων.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ 1863 μετὰ ἐπταετὲς εἰσχωρήσαν χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ ὁ κ. Δήμιτσα ἐξεπαιδεύετο περὶ τὴν φιλολογίαν ἐν Ἀθήναις καὶ Βερολίῳ, τὸ Λύκειον τοῦτο, διευθυνόμενον ὑπὸ διδάκτορος καὶ τελειωφοῦ τοῦ τῆς φιλολογίας καὶ λίαν καλῶς κατηρτισμένον, ἦτο τὸ ἀνώτατον ἐν Μακεδονίᾳ ἐκπαιδευτήριον. Ἐντούτῳ ἐδιδάσκοντο ἅπαντα τὰ τε σχολειακὰ καὶ γυμνασιακὰ μαθήματα, παρεδίδοντο ἤδη Ἑλληνικά, Ξενοφ. Δημοσθ. Πλάτ. Πλούταρχ. Θουκυδίδ. Ὀμηρ. Σοφοκλ. Εὐριπίδ. μετὰ θεματογραφικῶν ἀσκήσεων ἐν τε τῷ πεζῷ καὶ ἐμμέτρῳ λόγῳ. — *Λατινικά* Κορνήλ. Σαλούστ. Καίσαρ. Κικέρ. Τάκιτ. Βιργίλ. Ὁράτιον μετὰ θεματογραφίων. — *Φιλοσοφικά* Ἀνθρωπολ. καὶ Λογικ. — *Μαθηματικά* Θεωρητικ. Ἀριθμητ. Γεωμετρ. Ἀλγεβρ. καὶ Τριγωνομετρ. — *Φυσικο-Μαθηματικά* Φυσικ. ἀνευ πειραμάτων καὶ Φυσικο-Μαθηματικ-Γεωγραφ. — *Γαλλικά* πεζοὶ καὶ ποιηταὶ μετὰ θεματογραφίας. — *Γερὰ*. Ἐκκλησια-

στικ. ιστορία. — Καλλιτεχνικά. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰς καὶ μόνος διήκουσε νέος, ἰδίαν ἀποτελῶν τάξιν, τὸν ὁποῖον δὲν θέλομεν ὅτι ἀναφέρωμεν τὸ μὲν διότι ἡ πρόθεσις ἡμῶν δὲν ἐπιδιώκει ἀσκοποῦς ὀνοματολογίας ἀνθρώπων οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὸ θέμα ἐχόντων, τὸ δὲ καὶ διότι γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀτομικὴ αὐτῇ *μυρία* ἤθελεν ἀπαρέσκει εἰς τὰ λίαν εὐαίσθητα τύμπανα τῶν ἀκοῶν τῶν διδασκάλων του, τοὺς ὁποίους *ἐντροπίασε (!!!)* μ' ὅλον ὅτι δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι τοῦ *Λυκείου* τούτου τὸ *πλεῖον* αὐτοῦ αἱ *χεῖρες* διείπον! ... ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἐν παρόδῳ.

Τὸ Λύκειον τοῦτο ἔσχεν ἐντοσούτῳ τὰ ψεκτὰ, ἔσχεν ὅμως καὶ τὰ ἐπαινετέα καὶ τὰ μὲν ψεκτὰ παραλείπομεν διότι ἐκ συστήματος ἀποτροπιάζομεθα τοὺς φιλοσόφους, τὰ δ' ἐπαινετέα πάντοτε θὰ ἐπαινέσωμεν διὰ τοῦτο ὁποῖα ἡθικὴ διάπλασις ἐγένετο ἐν τούτῳ δὲν ἐξετάζομεν. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρόοδοι ὑπερέβησαν πάσαν προσδοκίαν ἀνθρώπου, ἐχώρουν μὲ ἄλλα· λέξεις ὅσα γράμματα ἐδιδάχθησαν οἱ ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευθέντες. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔσχε τὴν σημασίαν καὶ βαρύτητα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡλικίας ἐν ἀρχῇ τῆς συστάσεώς του, ὡς εἶδομεν, ἀπέκτησεν. Ἀπὸ 35 μαθητῶν ἤρξατο τὸ Λύκειον καὶ εἰς 45 κατέληξεν ἀποσυντεθέν. Σεβόμεθα καὶ τιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν ἀκόμη τὸν κ. Μαργαρίτην, τὸν ὁποῖον ἔσχομεν τὸ εὐτύχημα καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ σύγγγυς καὶ νὰ σπουδάσωμεν κἀλλίον παντὸς ἄλλου ἴσως τὸν χαρακτηρὰ του· ἀλλὰ τὸ σέβας ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνδρα δὲν εἶναι καὶ χαλινοὶ τῆς ἀληθείας, ἀπέναντι τῆς ὁποίας νομίζομεν δὲν θέλει κακίσει ἡμᾶς ὁ κ. Μαργαρίτης· ἐὰν ἀπειθύνωμεν εἰλικρινῇ καὶ σωτήριον δι' αὐτὸν παρατήρησιν μίαν, ὅτι ἐφ' ὅσον τὴν ἀπόλυτον ἐκείνην αὐστηρότητα, ἥτις μέχρι Βανδαλισμοῦ καταντᾷ εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ζῶμεν, δὲν συνδυάζει μετὰ τοῦ ἡπίου οὐδέποτε θὰ δυνήθῃ νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὸν πρακτικόν του βίον, οὐδέποτε θέλει δυνήθῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του. Εἴθε, εἴθε ἡ πεποιθήσις ἡμῶν αὕτη ἀποδείχθῃ εἰς τὸ μέλλον ὅτι δὲν ἐβασίσθη καλῶς· καὶ τότε θέλομεν κηρύξει καὶ πάλιν δημοσίᾳ τὴν πλάνην μας χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ἐνδοιάσωμεν πρὸς τοῦτο ἀπέναντι τῶν ἀγλαῶν καρπῶν, τοὺς ὁποίους ὑπόσχεται ὅτι ἐλεύσεται ποτ' ἡμαρ, καθ' ὃ θέλει δρᾷσι ἡ πατρίς· καὶ περιέμενον μετ' αὐτῆς διὰ νὰ χειροκροτήσωμεν αὐτὸν

ὡς ἀναπλάστην γνησίων ἀληθῶς τῆς πατρίδος τέκνων. Ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν περιμένομεν τοιοῦτον ἡρωϊσμόν ἀπὸ μέρους τοῦ Κ. Μαργαρίτου ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένοι!

Δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ καὶ τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ συστηθεῖται ἄλλοτε *λέσχη* ἑλληνικὴν παρ' αὐτῶν τούτων τῶν λεγομένων σήμερον παρὰ τῶν Σλάβων Βουλγάρων καὶ Βλάχων πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πρὸς ἄλλους ἱεροὺς σκοποὺς, ἥτις ὅμως φεῦ! ταχεῖν ἔσχε τὴν πτώσιν τῆς, ἀμετάκλητον καὶ ὀλεθριωτάτην διὰ τὴν Μακεδονίαν. Ἡ λέσχη αὕτη διευθυνομένη ὑπὸ πατριωτικωτάτων μὲν ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμπείρων ἀνδρῶν ὡς πλοῖον ὑπὸ ἀδεσίου κυβερνώμενον πλοιάρχου ἐν μέσῳ ἀγρίου πελάγους εἶπετο νὰ ἀφῇθι φερόμενον κατὰ πατρῶν καὶ σκοπέλων, νὰ καταθρυμματισθῇ καὶ αὐτάνδρον φεῦ! νὰ καταβροχθισθῇ ὑπὸ χανόντος οὐρανομήκους κύματος! Ἡ ἀνάμνησις καὶ μόνη τῆς δυστυχούς αὐτῆς λέσχης βρεῖα καὶ δριμύεια ὡς βόμβα πεπυρακτωμένη ἐλίσσεται περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἡμῶν καὶ διωγκωμένη τείνει νὰ διασπᾷ τὸ κρῆνιον ἡμῶν ἐν ᾧ ζητεῖ διέξοδον. Θέλομεν νὰ διεκτραγωδήσωμεν τὴν σκληρὰν τύχην τοῦ καταρρευόντος ἀκαταμαχῆτου προπυργίου τούτου τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τοῦ ἀπαισιοδόξου Πανσλαβισμοῦ, τῆς ἐκλιπούσης ἡφαιστειογόνου δυνάμεως τῆς Αἰτνῆς ταύτης, ἀφ' ἧς τρομερὸς μίαν ἡμέραν ἤθελεν ἐκραγῇ ὁ ὑπεκκλιών κρατὴρ χύνων λάβας πυρὸς κατὰ παντὸς ἀντιπάλου στοιχείου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Θέλομεν, ἀλλ' ἀναμνησκόμενοι καὶ μόνον τῆς φοικτῆς τύχης τῆς καταλαμβανόμεθα ὑπὸ φοβερῶν σπασμῶν, καθιστῶντων ἀνίκανον καὶ διάνοιαν καὶ καρδίαν πρὸς τὸν σκοπὸν ἡ χεὶρ ἡμῶν τρέμει, ὁ δὲ κάλαμος ὑπεκκίπτει... Ἀλλὰ ἡ Νέμεσις δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπιπέσῃ σκληρὰν κατὰ τῆς τῶν Σατανοσχημόνων προδοτῶν κεφαλῆς, τοῦ καταπτύστου Πελαγονίας BENEΔΙΚΤΟΙ καταφέρουσα αἴζηνην διὰ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος θῦμα ἀθῶων προσενεχθέν ἀτυχῇ ἐκείνων Μεγαροβίτην νέον τὸν ἀγνὸν πατριώτην Μηνᾶν Βίσταν καὶ τοὺς καταστραφέντας ἐκείνους συνεργάτας τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου ἐκείνου σκοποῦ, Κωστὴν Γεώρση καὶ λ. ῥίτινες πενέστατον σήμερον διάγουσι βίον καὶ τῶν ὁποίων πάσαν βιοποριστικὴν ἐπιχείρησιν μέχρι τῆς χθὲς αἱ Ἐρινυὲς αὐταὶ ἐματταίου διὰ νὰ τοὺς καταστρέψωσιν ἐξ ὀλοκλήρου· καὶ μ' ὅλον τοῦτο τοῦ Σατὰν τὸ σαπρὸν τοῦτο τέκνον ἐὰν καλῶς

ἡμεθα πληροφορημένοι εἶναι σήμερον μέλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερᾶς συνόδου πρὸς δόξαν τοῦ χριστιανισμοῦ!!

Δὲν θέλομεν νὰ διαταράξωμεν τὴν ἱεράν κόνιν τοῦ νέου ἐκείνου πρωτομάρτυρος τῆς Μακεδονίας Μηνᾶ Βίστα οὔτε νὰ ζύσωμεν τὰς γαγγραινωμένας πληγὰς τῶν ἐπιζώντων ἀτυχῶν Κωστή Γεωρσῆ κλ. ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ μὴ τοῖς ἀπευθύνωμεν τὰς πικρὰς μὲν ἀλλ' εὐλικρινεστάτας λέξεις, ὅτι καὶ ἐνεκα τῆς ἀπερισκεψίας τῶν ἐματαιώθησαν οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι σκοποὶ ἐκεῖνοι...

Ἐν Βιτωλίοις ἡ Ἑλλ. παιδεία εἶναι ἐξηπλωμένη καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς τάξεις τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ τοῦ κατὰ τὸ ἥττον. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα σχεδὸν κοινοτάτη. Τὸ πλεῖστον δὲ καὶ τοῦ ὠραίου φύλου εἶναι κάτοχον αὐτῆς, ἐκπαιδευόμενον καὶ ἐξευγενιζόμενον ὁσημέραι χάρις τοῦ ἀξιολόγου Παρθεναγωγείου τῆς πόλεως. Τῶν Βουλγάρων τινὲς ἀπὸ τινος ἤρχισαν νὰ φανατίζωνται, ιδρύσαντες ἐκκλησίαν καὶ συστήσαντες καὶ Βουλγαρικὸν σχολεῖον, περὶ ὧν ἀνωτέρω λόγον ἐποίησάμεθα. Οἱ δὲ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ ἀκόμη μισοῦσι μέχρι φανατικότητος τοὺς διαμφισβητούτας τὴν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν τῶν.

Πλησίον τοῦ τῶν Βιτωλίων τίθεται παρὰ τῶν ἱστορικῶν Τριπολίτις τις Πελαγονικὴ ἢ Πελασγιώτις συγκατεμένη ἐκ τῶν 3 πόλεων Δολίχης, Ἀζώρου καὶ Πυθίου. Ἀνασκαφῶν δ' ἐσχάτως γενομένων ἀνεκαλύφθησαν ἐρεῖπιά τινα μεταξὺ Βιτωλίων καὶ Κρουσόβου, ἄλλα μεταξὺ ἐκείνων καὶ τοῦ Πριλλάπου καὶ ἄλλα πρὸ διετίας ἤδη 1/4 μακρὰν τῆς πόλεως, προδίδοντα πάντα τὴν ὑπαρξιν ἀρχαίων πόλεων. Ἰσως ἐν τοῖς ἐρεῖπιοις τούτοις εὐρητέον τὴν τόσῃ παρὰ τῶν ἱστορικῶν διαμφισβητούμενην τοποθεσίαν τῆς Πελαγονικῆς Τριπολίτιδος. Δίδομεν νῦν τινὰ μόνον ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου καθ' ἡμᾶς ἐν τῷ ἱστορικῷ ὀρίζοντι ἀνατεῖλαντος ἀστερισμοῦ ἀφίνοντες τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἐρεῖνας καὶ ἀσχολήσεις τοῖς εἰδήμοσιν.

Ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν αἱ ἐξῆς ἐν αὐτῇ καὶ περὶ αὐτήν.

A'. Ζωσῶς Ἡρακλῖα τῇ θυγατρὶ μνήμης
Χάριν ἐτῶν κζ' καὶ αὕτῃ ζωῶσα ἐποίησε.

B'. Νίκανδρος στρατιωτικῶν ἀνέστηκεν ἑαυτοῦ
Κὲ πιδίου κὲ Τερτίας τῆς σεμνοτάτης συμβίου...

Κὲ συνευαρεστούντων μοῖσι τῶν Θεοτάτων μου
Πενθερῶν... ἐκ τῶν ἰδίων μνήμης Χάριν.

[Κὲ ἀντὶ καὶ, πιδίου ἀντὶ παιδίου]

Γ'. Φαβίαν Δόξαν Μ. Σεπρίνιος Κόειντος

Μνήμης χάριν.

Δ'. Ἰλαρυῶς βιάσιντι ἄνδρι μουσι καὶ Χρυστῷ
Φιλίππῳ ἰμνιὴν μνήμης χάριν.

Καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀνεκαλύφθησαν, τῶν ὁποίων ἀναμένομεν τὴν δημοσίευσιν παρὰ τοῦ ἐσχάτως περιηγηθέντος τὴν Μακεδονίαν κ. Hahn.

7. Τὸ Μεγάρобον εἶναι πολίχνιον δύο ὥρας τῶν Βιτωλίων ἀπέχον ὑπὸ τὸ Περιστέριον ὅρος κείμενον καὶ μετὰ τοῦ Τυρνόβου, ἀφ' οὗ ποταμός τις τὸ διαχωρίζει, ἔχον ὑπὲρ τὰς 400 οἰκίας. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν Βλάχοι, οἵτινες ὅμως θεωροῦσιν ὀνειδισμόν τῶν νὰ ἀρνηθῶσιν ὅτι εἶναι Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν ἔχει ἀξιόλογον ἑλλ. σχολεῖον καὶ ἀλληλοδιδασκτικόν. Πλείονα δὲ τῶν 70 κορασίων διδάσκονται καὶ εἰς Παρθεναγωγεῖον μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας συντηρούμενον ἐπὶ ἀδραῖς δαπάναις. Καὶ ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῶς καὶ διοικητικῶς εἰς τὸν Πελαγονίας, τοῦ ὁποίου ἡ μητρόπολις ἐλησημονήσαμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι εἶναι ἐν Βιτωλίοις. Εἰς τὸ ὕψ' οἱδρῶται δὲ Περιστέριον ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ κ. Θ. Ὁρσινίδης κατὰ τὴν εἰς Μακεδονίαν ἐπ' ἐσχάτων περιήγησιν τοῦ χάριν βοτανικῶν ἐρευνῶν ἔκχμεν ἀξιόλογον βοτανικὴν συλλογὴν. Ὁ κ. Α. Σακελλάριος (ἐν τῷ χάρτι του) τίθησι τὸ Μεγάρобον ἐν Ἀλβανίᾳ. Περίεργος ὀλίγον ἢ πλάνη τοῦ Γεωγράφου τούτου!

Θρέμμα τοῦ Μεγάρобου ὑπῆρξεν ὁ προμνησθεὶς ἀτυχὴς Μηνᾶς Βίστας ἐκ πλουσίων καὶ εὐγενῶν καταγόμενος γονέων. Θρέμμα τοῦ Μεγάρобου ὑπῆρξε καὶ ὁ νέος Μακεδὼν Ἀχιλλεὺς Ἀναστάσιος Βαρεϊάδης, ὅστις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Βαφῇ τῆς Κρήτης μάχην ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαχόμενος ἔπεσεν ἡρωϊκώτατα, καὶ τὴν ὁποῖον θρηνεῖ ἡ Μακεδονία σήμερον, θρηνεῖ καὶ τὸ Πανελλήνιον! Ἡ μνήμη τοῦ νεαροῦ ἥρωος τούτου θέλει μένει σεβαστὴ καὶ ἀνεξάλειπτος ἀπὸ πάσης Ἑλληνικῆς καρδίας, τὸ δ' ὄνομά του ἐνεγράφη ἤδη εἰς τὰς ἀθανάτους ἐθνικὰς δέλτους καὶ θὰ ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐπιφυλλασσόμεθα δ' ἐν οἰκειοτέρῳ τόπῳ νὰ ἐπανελθωμεν διὰ νὰ ἐξιστορήσωμεν τὸν βίον τοῦ μεγάλου τούτου καθ' ἡμᾶς τῆς Μακεδονίας ἀνδρός, τοῦτο μὲν φιλικὸν πρὸς τὸν ἄνδρα, τοῦτο δὲ καὶ πατριωτικὸν ὡς συμπατριῶται καὶ ὁμογενεῖς πρὸς τὴν πατρίδα μαρτυρούμενον φόρον προτιθέμενοι τὸ γ' ἐφ' ἡμῖν κατ' ὀφείλῃν ν' ἀποτίσωμεν.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια.)